

KOGERKERK ZONDAG 17 NOVEMBER 2024

Voorganger: ds. Hanna van Dorssen

Organist: Jaap den Hartog

Ouderling: Randy de Bruijne

Diaken: Bert Valk

Welkom

Stilte

Drempelgebed

Aanvangslied: 'De stilte zingt U toe, o Here', psalm 65: 1 en 5

Bemoediging

Aanvangslied: 'De stilte zingt U toe, o Here', psalm 65: 6

Kyrië

Laten wij bidden

Eeuwige, in alle hevigheid van onze tijd,
van schreeuw-ers en ophit-sers,
van geweld en bedreiging,
van harde stemmen, die het voor het zeggen lijken te hebben,
van machthebbers zonder mededogen,
zoeken wij naar uw stem,
die vanuit de stilte tot ons spreekt.
Uw tegenstem.

Neem ons bij de hand
en help ons die stem van geloof, hoop en liefde te vinden
te midden van alle tumult om ons heen.

Daarom zingen wij ...

Gloria: 'Ga, stillen in den lande', lied 440 couplet 1 en 2

Gebed bij het openslaan van de Schrift

Laten wij bidden

Eeuwige,

Gij wacht op ons totdat wij opengaan voor U.
Wij wachten op Uw woord dat ons ontvankelijk maakt.
Stem ons af op Uw stem,
stem ons af op Uw stem, op Uw stilte.
Amen.

Uit de Bijbel: I Koningen 19:8-15 (*vertaling: Jan de Jongh*)

Inleiding

We laten ons vanmorgen leiden door een verhaal over de profeet Elia.
Wat gaat er aan dit verhaal vooraf?

Elia is op de vlucht voor zijn leven.
Hij heeft koning Achab en koningin Izebel,
op niet mis te verstane wijze,
getoond dat hun macht, gebaseerd is op
– om het met woorden van deze tijd te zeggen - ‘economy first’.
Alles voor de economie.
Woorden die ook klonken bij de verkiezing van Trump.

Alles moet daarvoor wijken.
En hoe dat mensenlevens kan verwoesten, speelt geen rol.

In de Bijbel wordt deze houding samengevat met het woord Baäl.
Baäl is de God van meer, meer, meer.
Van de aanbidding van bezit.
Baäl is een comfortabele God voor de rijken en de machthebbers.

De profeet Elia heeft het tegen Baäl opgenomen.
Hij heeft hem te schande gemaakt met vuur, een aardbeving, een storm.
En nu zit er maar één ding op: vluchten voor de woedende koning en koningin.

Hij gaat naar de woestijn.
Onder een struik wacht hij op het einde van zijn leven.
Van alles wat hij heeft geprobeerd om te keren ten goede, is niets terecht gekomen.
Hij wil liever dood.
Maar dan is daar ineens een engel, die hem tot leven wekt,
hem voedt en op weg stuurt, naar de berg van Mozes, de Horeb.

Lezing

Elia stond op, hij at en dronk
en hij ging door de kracht van dat eten
veertig dagen en veertig nachten,
tot de berg van God, de Horeb.
Hij kwam daar in een spelonk en hij overnachtte daar.

En zie, het woord van de Eeuwige kwam tot hem en zei tot hem:
'Wat doe je hier Elia?'
Elia zei: 'Met fanatieke ijver ijverde ik voor de Eeuwige,
de God der heerscharen.
Want de kinderen van Israël hebben uw verbond verlaten.
Zij wiepen uw altaren omver, uw profeten doodden zij met het zwaard.
Alleen ik bleef over en zij wilden ook mijn leven wegnemen.'

De stem zei: 'Ga naar buiten, ga staan op de rots, voor de Eeuwige.'
En zie de Eeuwige trok voorbij.
Een grote en sterke wind die de bergen brak en rotsen verbrijzelde,
trok vóór de Eeuwige uit.
Niet in de wind was de Eeuwige.

En na de wind kwam een aardbeving.
Niet in de aardbeving was de Eeuwige.

En na de aardbeving vuur.
Niet in het vuur was de Eeuwige.

En na het vuur: het suizen van een zachte, dunne stilte.

Toen Elia dat hoorde, omwond hij zijn gezicht met zijn mantel,
ging naar buiten en stond voor de ingang van de spelonk.
En zie, een stem sprak:
'Waarom ben je hier Elia?'

Hij antwoordde: 'Met fanatieke ijver ijverde ik voor de Eeuwige, de God der heerscharen.
Want de kinderen van Israël hebben uw verbond verlaten.
Zij wierpen uw altaren omver, uw profeten doodden zij met het zwaard.
Alleen bleef ik over en zij wilden ook mijn leven wegnemen.'

Toen zei de Eeuwige tegen hem:

'Ga, Elia,
en keer terug langs de weg die je bent gegaan.

Zingen: 'Wat vraagt de Heer nog meer van ons", lied 992

Uit de Bijbel: Psalm 131

Een pelgrimslied van David.

Eeuwige, niet trots is mijn hart,
niet hoogmoedig mijn blik,
ik zoek niet wat te groot is
voor mij en te hoog gegrepen.

Nee, ik ben stil geworden,
ik heb mijn ziel tot rust gebracht.
Als een kind, de borst ontwend,
stil op de arm van zijn moeder,
zo is mijn ziel in mij.

Israël, hoop op de Eeuwige,
van nu tot in eeuwigheid.

Zingen: 'Mijn ziel verstillt in rust' (Taizé), driemaal

Mijn ziel verstillt in rust en vrede bij God: van Hem alleen mijn heil.
Ja, bij de Heer verstillt mijn ziel in vrede, keert zich stil tot Hem.

Overweging

Over de profeet Elia zijn veel verhalen in omloop.
Tot op vandaag de dag zet men bijvoorbeeld bij het joodse Pesachfeest een stoel voor hem klaar met een beker wijn.
Elia staat voor de komst van het koninkrijk van God op aarde.
Voor een radicale ommekeer.
Voor de vrede en de gerechtigheid waar we al zolang naar verlangen.
Voor brood en wijn genoeg voor allen.

Eén van de beroemdste verhalen over Elia horen wij vanmorgen.
Ik wil het op een wat verhalende manier van dichterbij bekijken.
Om te ontdekken hoe het ons kan helpen
in ons leven in deze tijd,
waarin verbinding met elkaar,
rust, vrede, geloof, hoop en liefde, ons lijken te ontglippen.
Door alles wat er in onze samenleving, maar ook wereldwijd, gebeurt.

Het verhaal over Elia begint met een vraag van de Eeuwige als Elia in de spelonk op de berg schuilt:

‘Wat doe jij hier Elia?’

En dan volgt een opdracht:

‘Ga naar buiten, ga staan op de rots.’

En daar staat hij.
Elia, de profeet, die met alles wat in hem is,
zich heeft ingezet voor alles waar de Eeuwige voor staat.

Een man van vuur, van storm en van een aarde die beeft.
Hij heeft geprotesteerd, geroepen.
Alles gedaan wat in zijn vermogen lag.
Tegen corrupte machthebbers.
Tegen hun loze beloftes.
Tegen hun schreeuwerig nepnieuws.
Tegen verdeeldheid zaiende kwaadsprekerij.
Tegen ontwrichtend onrecht.
Als een woedende stormwind is hij tekeer gegaan.

Maar ergens onderweg, in dat vuur, in die storm,
in alles wat door zijn profetie schudde op zijn grondvesten,
is hij iets verloren.
Is hij iets kwijtgeraakt.

Mijn God, wie ben ik eigenlijk als uw profeet?
Mijn God, wie bent U eigenlijk?

Ik dacht dat ik wist wie ik was.
Ik dacht dat ik wist wie U was.
Mijn God... ik weet het niet meer.

En dan wordt Elia ontboden voor de ontmoeting van zijn leven.
Waar niets vanouds meer geldt.
Waar alles anders is.
Maar dat wist deze profeet van de Eeuwige toen nog niet.
Want in eerste instantie heeft alles op de berg er de schijn van dat God
is zoals Elia hem altijd al gedacht heeft.

Aan de ontmoeting met de Eeuwige gaat een storm vooraf,
alsof de wereld omver geblazen wordt.
Niets staat meer op zijn plek.

Ja, dat is mijn God denkt Elia.
Ik heb mij niet vergist.
Maar in de storm was de Eeuwige niet.

Dan is er de aardbeving.
Alles wat vaststaat gaat onderuit, stuk, breekt.
Ja, dat is mijn God denkt Elia.
Ik heb mij niet vergist.
Maar in de aardbeving was de Eeuwige niet.

Vuur.
Dit zal het zijn.
Alles wordt verpulverd, gezuiverd.
Ja, dat is mijn God denkt Elia.
Ik heb mij niet vergist.
Maar in de aardbeving was de Eeuwige niet.

Tot slot stilte.

Niemand weet hoe je deze zin precies moet vertalen.
Is het een zachte stilte,
een fluisterende,
een dunne stilte,
een doodstille of woordeloze stilte?

Elia slaat zijn mantel voor zijn gezicht.
Bij vuur, bij storm, bij aardbeving kon hij zich iets voorstellen.
Hij herkende iets van wat hij dacht te weten over God.
Dat wil zeggen: in die beelden herkende hij zichzelf.
Hij herkende zijn eigen godsbeeld.
Maar met deze stilte weet hij zich geen raad.
Daarom slaat hij zijn mantel voor zijn gezicht.

En dan, in die stilte een stem.
De stilte als stem.
En ineens weet Elia dat dit het is.
Wat hij tot nu van God dacht te weten, die storm, die aardbeving, het
vuur,
dat is het niet.

In die stilte verandert er iets met hemzelf omdat zijn beeld van God
verandert.
De God waar hij zo zeker van was houdt op zijn God te zijn.
Daar komt een tegenstem voor terug, die hij hoort in die stilte.
Een stem niet uit hemzelf, maar een stem vanaf de overkant.

In een interview met de schrijfster Joke van Leeuwen,
die o.a. veel kinderboeken schreef,
misschien kennen sommigen van jullie haar,
las ik een uitspraak die hier bij aansluit.
Op de vraag 'bestaat God' antwoordt zij:

'Laat ik zeggen wat ik meegekregen heb van huis uit.

Op het overlijdenskaartje van mijn vader stond: 'God is mijn overkant'.
Ik heb dat geïnterpreteerd als een soort perspectief.
Een soort spiegel.
Een soort andere kant,
waardoor je niet totaal bent overgeleverd aan het tranendal der
mensheid.

En daar kan ik me iets bij voorstellen.
Ik kan niet zeggen dat ik in God geloof, maar wel als woord:
God is liefde, of God is mijn overkant.
Geen mannetje of weet ik wat,
maar een woord om perspectief te creeëren.'

Ook het verhaal over Elia, en het zachte suizen van die stilte, biedt ons
een perspectief.
God blijkt helemaal anders te zijn dan Elia verwacht.
God als een helende, troostende, bemoedigende, fluisterende
tegenstem, een stem van de overkant.

Iedereen die claimt dat God aan zijn kant staat.
En dat zijn er nog al wat in onze geschiedenis,
en het is ook hoogst actueel,
al die krachtpatsers, machthebbers, schreeuwers, ze komen niet verder
dan storm, vuur, en een aarde die beeft.
God staat alles behalve aan hun kant.
Want ze zijn doof voor die andere stem, die tegenstem, als van een
zachte stilte.

Trump beloofde zijn christelijke kiezers – hij noemt ze mijn christenen –
een nieuw tijdperk van christelijke macht.

Maar de essentie van het christendom is juist de machteloosheid.
Denk aan de Bergrede waarin Jezus niet de machthebbers gelukkig
prijst, maar de zachtmoedigen, de barmhartigen en de vreedestichters.
Mensen die die fluisterende, zachte stilte verstaan.
Die de wereld vanaf de andere kant bekijken.
De kant van geloof, hoop en liefde,
en zich door dat perspectief laten leiden.

Aan het slot van het verhaal zegt de Eeuwige tegen Elia:

'Ga, Elia,
en keer terug langs de weg die je bent gegaan.

De Eeuwige zet Elia,
na het wenkende perspectief dat hij heeft gehoord in die zachte stilte,
met beide benen op de grond.
De stilte wordt een stem die hem terugstuurt naar het leven van alledag.

Elia gaat niet op in God op de berg.
Hij bereikt geen verlichting.
Hij gaat terug naar onze chaotische, soms zo wanhopige wereld
om dat perspectief ook daar op te zoeken en uit te dragen.

Het perspectief van de tegenstem, de overkant.

Laten wij in zijn voetspoor in ons leven, meegaan op deze profetische
Bijbelse weg.

De afgelopen weken heb ik vaak gedacht aan dat beroemde gedicht van
Henriëtte Roland Holst,
die in haar leven moedig streed voor gerechtigheid.
Het is al bijna een eeuw oud, maar zo actueel.
Daarom sluit ik af met haar woorden.

De zachte krachten zullen zeker winnen
in 't eind - dit hoor ik als een innig fluistren
in mij: zo 't zweeg zou alle licht verduistren
alle warmte zou verstarren van binnen.

De machten die de liefde nog omkluistren
zal zij, allengs voortschrijdend, overwinnen,
dan kan de grote zaligheid beginnen

die w'als onze harten aandachtig luistren

in alle tederheden ruisen horen
als in kleine schelpen de grote zee.

Liefde is de zin van 't leven der planeten,
en mense' en diere'. Er is niets wat kan storen
't stijgen tot haar. Dit is het zekre weten:
naar volmaakte Liefde stijgt alles mee.

Moge het zo zijn.

Orgelspel

Zingen: 'Sint Maarten, strijdbaar man', lied 744

Het kan maar eenmaal per jaar, en als ik het goed heb begrepen is het vorige week niet gezongen.

Laten we daarom in deze week van Sint Maarten zijn lied zingen.

Hij begon zijn leven hoog te paard gezeten.

Maar door een arme bedelaar verschoof ook zijn perspectief en ging hij verder op de weg van de Eeuwige.

Mededelingen, collecten en orgelspel

Gebeden

Laten wij bidden

Eeuwige, waar mensen verstommen,
stil worden door al het leed,
misschien geen tranen of woorden meer over hebben
in ontzetting over wat er gebeurt in deze wereld,
daar bent U erbij, met Uw liefdevolle, dragende stilte.
Wij danken U daarvoor.

En wij bidden, maak ons ontvankelijk voor die stilte,
voor Uw tegenstem,
zodat wij Uw perspectief voor ogen houden
en niet ten onder gaan in het lawaai
en het geschreeuw van de sterkste.

Wij bidden voor alle mensenkinderen,
die worden meegesleept in een verwoestende oorlog.
Die hun geliefden verliezen,
die niet meer weten waar ze het moeten zoeken,
en ten onder gaan in het geweld dat hen wordt aangedaan.

Wij bidden voor de zieken,
van wie het leven ineens zo drastisch verandert.
Hoop en vrees wisselen elkaar af.
Dat de liefde van U, en de mensen om hen heen, hen omgeeft.

In stilte leggen voor U neer wat onze hoofden en harten bezig houdt.

Samen bidden wij het gebed dat Jezus ons leerde en dat zoveel mensen wereldwijd met ons mee bidden.

Onze Vader die in de hemel zijt
uw Naam worde geheiligd, uw koninkrijk kome
uw wil geschiede, gelijk in de hemel als ook op aarde.
Geef ons heden ons dagelijks brood,
en vergeef ons onze schulden,
zoals wij vergeven onze schuldenaren.
En leidt ons niet in verzoeking,
maar verlos ons van de boze,
want van U is het koninkrijk
en de kracht en de heerlijkheid, tot in eeuwigheid.
Amen.

Slotlied: 'Nu wij uiteengaan', lied 423

Zegenbede over de stilte

Eeuwige, luisterende God,
wij danken U voor de zegen van de stilte.

De stilte van de zon die opkomt.
De stilte van de mist over de heuvels.
De stilte van het luisteren.
De stilte aan het eind van het verhaal.
De stilte tussen de tonen in de muziek.
De stilte tussen vrienden.

Moge de Eeuwige u zegenen met deze stilte en u behoeden.
Moge de Eeuwige haar lichtend gelaat over u doen schijnen
en u genadig zijn.
Moge de Eeuwige u zijn gelaat toewenden, en vrede geven.

Amen.